

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כ

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כ

חולין שנעשו על טהרת הקדש

נתבאר, שיש חילוק בין חולין ותרומה וקדשים. **החולין יש בהם רק וולד ראשון ושני לטומאה**. כלומר חולין שנגעו בשרץ, נעשו ראשון לטומאה, וחולין אחרים שנגעו בראשונים, נעשו שני לטומאה, אבל חולין נוספים שנגעו בשניים, טהורים הם.

והתרומה, יש בה גם וולד שלישי לטומאה, שאם נגעה תרומה בשני לטומאה, נעשית שלישי לטומאה, אבל תרומה אחרת שתגע בזו, אינה נפסלת.

וקדשים יש בהם גם וולד רביעי לטומאה, שאם נגעו בשלישי לטומאה נעשו רביעי לטומאה.

ונחלקו חכמים, מה דין חולין שנעשו על טהרת הקודש, הם חולין אצל אדם שרגיל להיזהר בחולין שלו, להישמר בטהרתם כאילו היו קדשים, כדי להרגיל עצמו ובני ביתו להיות זהירים בטהרת קדשים.

לדעת תנא קמא בברייתא, חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כשאר חולין, ואין מונים בהם אלא ראשון ושני לטומאה.

ולדעת רבי אלעזר ברבי צדוק, חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כתרומה, ומונים בהם גם שלישי לטומאה.

ורב מרי אמר שלדעת משנתנו, חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי הם כקודש, ומונים בהם גם רביעי לטומאה.

ומתחילה אמרו, שרב מרי למד זאת, מתוך כך שלא פרטה משנתנו דין בגדי האוכל חולין שלו על טהרת הקודש, ולכאורה הטעם לכך, משום שכללה זאת בדין אוכל קדשים ממש, ואם כן שווים הם.

ודחו זאת, כי אפשר שכללה דין זה בדין אוכלי תרומה [כדעת רבי אלעזר ברבי צדוק] או בדין אוכלי חולין [כדעת תנא קמא].

ומסקנת הסוגיה, שרב מרי למד זאת ממה ששנינו, יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת.

הרי שאף שהיה אוכל חולין שלו על טהרת הקודש, היו בגדיו טהורים לקדש, ואינם טמאים אלא למתעסקים במי חטאת, ואם כן דעתו, שחולין שנעשו על טהרת קודש, הרי הם כקודש.

היסח הדעת מטהרות

המסיח דעתו משמירת טהרותיו, הרי הן כטמאות. והובאו בסוגיה מספר אופנים, הנחשבים כהיסח הדעת משמירת הטהרות.

(א) נפלה מעפרתו ואמר לחבירו תנה לי

לדברי רבי יונתן בן אלעזר, מי שנפלה ממנו מעפרתו [=סודרו], וביקש מחבירו שיגביה אותה עבורו, ועשה חבירו מבוקשו, יש כאן היסח הדעת משמירת המעפרת מטומאה, והרי היא טמאה אף על פי שזה וזה טהורים.

והטעם לכך, כי אין כאן שמירה מטומאה, לא על ידי המגביה, ולא על ידי הבעלים.

על ידי המגביה אין כאן שמירה, כי המגביה אומר, מאחר שביקש ממני זה להגביה לו, ואינו יודע אם טהור אני או טמא, ודאי אינו חושש אם תטמא, ומעתה, אם הוא אינו חושש, איני צריך לשמור עליה מטומאה.

קישור לקבלת ה"בקיצור" ©

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כ

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ועל ידי הבעלים גם כן אין כאן שמירה, כי

חזקה היא, שאין אדם משמר מה שביד

חבירו.

(ב) החליף כלי שבת בשל חול

לדברי רבי יונתן בן עמרם, מי שנתחלפו לו

כלים של שבת בשל חול, כלומר, שהיה סבור

שהוא נוטל בגדים של חול, ונטל בגדים של

שבת, ולבשם, יש כאן היסח הדעת

בשמירתם, והרי הם טמאים.

ומתחילה רצו לומר, שהטעם לכך, כי לדעת

רבי יונתן בן עמרם, כל המשמר דבר בחזקת

שהוא דבר אחר, אינו שמור.

ומסקנת הגמרא, שהמשמר דבר בחזקת

שהוא דבר אחר, אינו נחשב היסח הדעת.

והסיבה לכך שמשמר כלי שבת בחזקת שהם

כלי חול טמאים, כי כלים של שבת רגילים

לשומרים יותר מכלים של חול, וזה ששמר

כלים של שבת בחזקת שהם כלי חול, הסיח

דעתו מהשמירה המעולה שרגילים לשמור

עליהם, ולכן הוא נחשב כמי שהסיח דעתו

משמירתם.

(ג) שתי נשים שהחליפו

כליהן בבית המרחץ

אמר רבי אלעזר בר צדוק, מעשה בשתי נשים

חברות, שנתחלפו להן כליהן בבית המרחץ,

ובא מעשה לפני רבי עקיבא, וטימאן.

והטעם לכך, כי כל אחת שנטלה בגדי

חברתה, אומרת, מן הסתם חברתי אשת עם

הארץ, ובגדיה שבידי טמאים, ומאחר

שסבורה שהם טמאים, אינה משמרת

אותם, ויש כאן היסח הדעת המטמא אותם,

אף אם באמת היו טהורים.

(ד) נעשה בטהרה בלא כוונה לשמור

מעשה באשה אחת, שבאת לפני רבי

ישמעאל, ואמרה לו, רבי, בגד זה ארגתיו

בטהרה, כלומר יודעת אני, שמשעה שנארג בו

שלוש על שלש אצבעות, שנעשה בגד הראוי לקבל

טומאה, לא נגעה בו טומאה, ומכל מקום לא היה

בלבי לשומרו בטהרה.

ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה,

הואיל ולא היה בלבך לשומרו, שמא אירע בו

כך וכך ולא נזהרת. אמרה לו, רבי, נדה

משכה עמי בחבל, שקשרה בו כלי האריגה,

ושמא הסיטתו.

אמר רבי ישמעאל, כמה גדולים דברי

חכמים, שהיו אומרים, בלבו לשומרו טהור,

אין בלבו לשומרו טמא.

שוב מעשה, באשה אחת שבאת לפני רבי

ישמעאל, אמרה לו, רבי, מפה זו ארגתיה

בטהרה, ולא היה בלבי לשומרה.

ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה,

אמרה לו, רבי, נימא [=חוט] נפסקה לי קודם

שארגתי, וקשרתיה בפה, ובאותה שעה

היתה נידה, שהרוק שלה טמא, ויש לחוש,

שמא לאחר מכן, כשארגה בגד מהחוט,

ונעשה ראוי לקבל טומאה, עדיין היה הרוק

הזה לח, ומטמא.

אמר רבי ישמעאל, כמה גדולים דברי

חכמים, שהיו אומרים, בלבו לשומרו טהור,

אין בלבו לשומרו טמא.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כ

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ורב אושעיא הקשה על הסברא הזו, שכן לפי סברא זו, אם הושיט ידו לסל ליטול פת חיטים, ועלתה בידו פת שעורים, הרי זו טמאה, וזה לא מסתבר כלל.

וראיה לכך **מברייתא**, בה **מבואר בפירוש**, שהמשמר דבר בחזקת שהוא אחר, לא **נטמא**, שכן שנינו, המשמר את החבית בחזקת שהיא של יין, ונמצאת של שמן, טהורה מלטמא.

ומה שאמרו שהיא טהורה מלטמא, כלומר אינה מטמאה אחרים, ומשמע שהיא עצמה פסולה, ואסורה באכילה, הוא באופן ששימר עליה רק מדבר הגורם לה טומאה, שתהא ראשון לטומאה שהוא עושה שני, ולא שמר עליה מדבר הפוסל אותה שתהא שני לטומאה. אבל אם היה שומר עליה אף מדבר הפוסל, היתה מותרת אף באכילה, אף על פי ששמר עליה בחזקת שהיא של יין, ובאמת היא של שמן.

שמירה לחצאים

נתבאר, שיתכן שתהא שמירה על הטהרות לחצאים, כלומר **שמירה שלא נטמאו, ולא שמירה שלא נפסלו**.

וראיה לכך **מברייתא**, בה שנינו, שמי שהיו על כתפיו סל תאנים, ומגרפה של ברזל בסל עם התאנים, והיה משמר את הסל שלא יטמא, אבל על המגרפה לא שמר, הסל והפירות טהורים, והמגרפה טמאה.

ועניין זה שהמגרפה אינה מטמאה את הסל, מובן, שכן אף אם נטמאה המגרפה, אינה מטמאה אותו, כי אין כלי מטמא כלי.

אבל לכאורה, מאחר שהמגרפה טמאה, היא מטמאה את הפירות, שכן כלי מטמא אוכל.

ועל כרחך צריך לומר, שמה שאמרו שלא שמר על המגרפה, הכוונה שלא שמר עליה מדבר הפוסל אותה, אבל שמר עליה מדבר העושה אותה טמאה. ומאחר שלא נטמאה אינה פוסלת את הפירות. ומכאן ראייה שיש שימור לחצאים.

היו חמריו ופועליו עמי

הארץ טעונים טהרות שלו

שנינו בברייתא, שמי שהיו חמריו ופועליו עמי הארץ טעונים טהרות שלו, **והולכים לפניו. אף על פי שהתרחקו ממנו יותר ממיל**, אין לחוש שנטמאו הטהרות במגע עם הארץ, והם **טהורים כבתחילה**.

ואם אמר להם, לכו, ואני אבוא אחריכם, מיד משנעלמו מעיניו, יש לחוש בהם למגע עם הארץ, והם טמאים.

ומתחילה היה נראה, שהחשש הוא, שמא הפועלים והחמרים עצמם יגעו בטהרות, ובכך יטמאום, שהם עמי הארץ, וכגון שהיו הטהרות בכלי חרס, שאינם מטמאים מגבם, והחשש הוא שמא יגעו בהם הפועלים מתוכם. וכל זמן שהוא רואה ומשמר, מועיל הדבר, אבל משעה שאינו רואה, אין כאן שמירה, והם נטמאים.

ואם כן הוא, מתוך כך שבזמן ראייתו מועילה שמירתו, יש ללמוד, שאדם משמר מה שביד חבירו, ואין הדבר כן כפי שנתבאר לעיל.

ולפיכך אמרו, שבוודאי אין לסמוך על שמירת הבעלים, כי אין אדם משמר מה שביד חבירו. וברייתא זו מדברת בפועלים וחמרים שטיהר אותם קודם לכן, ולפיכך אינו צריך לשמור עליהם שלא יגעו, שהרי הם טהורים.

והחשש הוא רק שמא יגעו בהם עמי הארץ אחרים שאינם פועלים שלו, ולא יחושו פועליו למונעם, כי אין עם הארץ מקפיד על

בקיצור

ללמוד להביין ולזכור

מסכת חגיגה דף כ

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מגע חבירו.

ולענין זה, כל זמן שלא אמר להם ללכת והוא יבוא אחריהם, אף אם הרחיקו ממנו ואינו רואה אותם, הם יראים, שמא יבוא בדרך עקלתון, ויראה שנותנים לאחרים לגעת, ולפיכך נשמרים שלא יגעו אחריהם, והרי הטהרות שמורות.

אבל כשאומר להם שילכו והוא יבוא אחריהם, אינם יראים ממנו, ויש לחוש שהניחו לעם הארץ אחר לגעת, ונטמאו הטהרות.

סליק פרק אין דורשין

פרק שלישי חומר בקודש

חומר בקודש מבתרומה

במשנה הראשונה בפרק זה, נמנו דברים, שבהם הקדשים חמורים מהתרומה בדיני טהרתם.

ומתחילה נזכיר אותם בקצרה, כפי שהם שנויים, ולאחר מכן נרחיב בביאור מקצת מהדברים וטעמיהם, על הסדר שהם מבוארים בגמרא.

א. הטבלת כלי בתוך כלי.

כשיש שני כלים טמאים, ומטביל אותם כשאחד מהם מונח בחבירו. להשתמש בהם תרומה, הטבילה הזו מועילה, ולהשתמש בהם קדשים, אינה מועילה.

ב. אחוריים ותוך ובית הצביטה.

כלי שראוי להשתמש בתוכו, ובאחוריו, ובבית צביטתו [יתבאר בדף כ"ב]. לענין תרומה, כל תשמיש ותשמיש שבו נחשב כלי בפני עצמו, ואם נטמא זה בטומאה דרבנן, לא נטמא זה, ותרומה שבו טהורה. ולענין קדשים, אם נטמא אחד מהמקומות הללו, כל הכלי טמא לקדשים.

ג. הנושא את המדרס.

הנושא מנעל של זב, שהוא טמא טומאת מדרס, נושא את התרומה בחבית, בלא לגעת בה, ואינו מטמא אותה בנשיאתו. אבל קדשים שנושא, מטמא.

ד. בגדים של זה לזה.

בגדי אוכלי תרומה, מדרס הם אצל אוכלי קדשים, כפי שנתבאר בסוף דף י"ט.

ה. טבילת בגד קשור ולח.

בקדשים החמירו הרבה, שלא להשתמש בהם דברים שהטבילו אותם באופנים הבאים הנראים כדומים לחציצה. והבא להטביל בגד להשתמש בו קדשים, אם הוא קשור, מתירו קודם הטבילה, ואם הוא לח, מנגבו קודם הטבילה. אבל בתרומה לא החמירו כך, והבא להטביל בגד להשתמש בו תרומה, מותר אף לקושרו קודם טבילתו, ולהטבילו כשהוא קשור.

ו. טבילת כלים הנגמרים בטהרה.

הכלי אינו מקבל טומאה עד גמר עשייתו, שמאותה שעה נחשב כלי, אבל אם נגעה בו טומאה קודם שנעשה כלי, אינו נטמא. וכלים הנגמרים בטהרה, הם כלים, שמשבאו סמוך לגמר עשייתם, נזהר בהם שלא יטמאו. וכלים אלו, אף שהם בחזקת טהרה, אם בא להשתמש בהם קדשים, צריך להטבילם, ואם בא להשתמש בהם תרומה, אין צריך להטבילם.

כל הדברים האמורים עד כאן, הם דברים

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כ

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שיש בהם דררא דטומאה דאורייתא, כלומר החמירו בהם בקדשים, משום חשש טומאה של תורה, ומשום כך, לא רק בקדשים עצמם החמירו חומרות אלו, אלא אף בחולין הנעשים על טהרת הקודש. [ולהן יתבאר בעזה"י שיש המונים אותן חמש מעלות ויש המונים אותן שש מעלות].

וכל הדברים האמורים מכאן ולהלן, הם דברים שאין בהם דררא דטומאה דאורייתא, כלומר לא מחמת חשש טומאה של תורה החמירו בהם. ומשום כך, רק בקדשים עצמם החמירו בהם את החומרות הבאות, ולא בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

ז. צירוף כלי לטמא כל מה שבתוכו.

היו בכלי אחד מספר חתיכות של קדשים, ונגע טמא באחת מהחתיכות, הכלי מצרף את כולן להיחשב כחתיכה אחת, וכל החתיכות נעשות וולד ראשון לטומאה, כדין מה שנגע בו הטמא.

ואם היו בכלי אחד מספר חתיכות של תרומה, אין הכלי מצרף את כל החתיכות להיחשב כחתיכה אחת, ורק זו שנגע בה הטמא, נעשית ראשון לטומאה, וחוזרת ומטמאה את הסמוכות לה, להיות שני לטומאה, ואלו את הסמוכות להן, להיות שלישי לטומאה, וכל השאר טהורות.

ח. כמה וולדות לטומאה.

בקדשים יש וולד רביעי לטומאה, שאם נגעו קדשים בשלישי לטומאה, נפסלו להיות רביעי. ובתרומה יש וולד שלישי לטומאה ולא יותר, שתרומה שנגעה בשני לטומאה נפסלה להיות שלישי, ואינה עושה תרומה אחרת רביעי.

ט. יד טמאה מטמאה את חברתה.

מי שהיו שתי ידיו טהורות, ונטמאה אחת מהן בלבד בטומאה דרבנן המטמאה את הידים בלבד. נוגע בידו הטהורה בתרומה, ואינו מטמאה, כי אצל התרומה, אין נחשבת טמאה אלא ידו שנטמאה. אבל בקדשים לא יגע כלל, לא בידו הטמאה, ולא בידו הטהורה, שאצל הקדשים, אם נטמאה ידו אחת, כאילו נטמאו שתיהן, וטהרתן לקדשים בטבילה, [כפי שנתבאר בדף י"ח].

י. אוכלים נגובים.

כבר נתבאר, שאין האוכל מוכשר לקבל טומאה, אלא אם כן נפל עליו תחילה אחד מהמשקים המכשירים.

ומהטעם הזה, מותר לגעת בידיים טמאות בתרומה שלא הוכשרה, כי אף שהידיים הטמאות נחשבות שניות לטומאה, וראויות לפסול את התרומה, מאחר שהתרומה לא הוכשרה, אינה ראויה לקבל טומאה, ואינה נפסלת מחמת הידיים.

וקדשים, אף על פי שלא הוכשרו במשקה, מוכשרים הם לקבל טומאה, מטעם שיתבאר בעזה"י בהמשך. ולכן, אף על פי שלא הוכשרו במשקים מעולם, הם נפסלים בנגיעת ידיים טמאות.

יא. טבילה לאונן ומחוסר כפורים.

האונן, אף שלא נטמא במתו, נאסר באכילת קדשים עד שיטבול, ובתרומה הוא מותר.

וכמו כן טמא שצריך לטבול ולהביא קרבן לטהרתו, כגון זב, שטובל ביום שביעי, ולמחרת מביא קרבן, אף על פי שטבל להיטהר, והביא כפרתו, אסור לאכול קדשים עד שיטבול שוב, ובתרומה הוא מותר.